
ETNOLOGIJA, ETNOGRAFIJA ALI NARODOPISJE

Geslenje etnološkega gradiva v knjižnicah z vidika uporabnikov

---

Jerneja Ferlež

179

IZVLEČEK

Avtorica v članku nanaša pregled problemov, ki jih imajo etnologi in antropologi v knjižnicah in na kratko predstavi posebnosti etnološke strokovne terminologije ter različne poglede na geslenje s poudarkom na uporabniško usmerjenih geslih. Iste probleme opredeli še na podlagi ankete med etnologi in neetnologi, vprašanj uporabnikov v Univerzitetni knjižnici Maribor in primerjave gesel, ki so jih posamezne knjižnice uporabile za geslenje etnološkega gradiva.

KLJUČNE BESEDE: etnologija, kulturna antropologija, terminologija, knjižnice, bibliotekarstvo, geslenje, uporabniki

ABSTRACT

The article presents a survey of the problems ethnologists and anthropologists encounter in libraries, and briefly presents some particularities of special ethnological terminology as well as different views on indexing with an emphasis on user-oriented keywords. The same issues are also elucidated by a survey held among ethnologists and non-ethnologists, by questions put forward by the users of the University of Maribor Library, and by a comparison of keywords used by individual libraries for indexing ethnological material.

KEY WORDS: ethnology, cultural anthropology, terminology, libraries, library science, indexing, users

Namesto uvoda

Ker je namen tega članka združitev spoznanj sodobnih usmeritev in terminologije v etnologiji in uporabniško usmerjenih raziskav v bibliotekarstvu v ugotovitev, kako ustreči pravilom obeh strok in hkrati povečati možnosti za uspešno iskanje, je pisanje zaznamovano z obema strokama. Upam, da bo to etnologe in bibliotekarje prej pritegnilo k branju kot odvrnilo od njega!

Hipoteze in namen

Prvi namen pričujočega pisanja je ugotoviti, kaj lahko pripomore h kvalitetnejšemu geslenju etnološkega gradiva v knjižnicah. Nekaj izsledkov bo verjetno uporabnih tudi v širšem okviru, za druge stroke in za izboljšave tistih delov programov v sistemu COBISS,

ki so namenjeni vsebinski obdelavi. Toda bolj kot zadostitev številnim zakonom knjižničarstva, me je pri tem početju vodilo prepričanje, da mora biti geslenje tako, da omogoči čim večjemu številu uporabnikov najti iskano gradivo na čim krajši in čim lažji način. Za to je seveda potrebno poznati tip uporabnikov, ki bodo gradivo iskali, potrebno se je zatopiti v njihov način razmišljanja in informacijske sisteme prilagoditi njim, četudi za ceno spremembe kakega stoletje starega bibliotekarskega pravila. V tak, k uporabniku usmerjen pogled, me je privedlo več razlogov. Prvi izvira iz časov, ki sem jih presedela v študentskih klopeh, ko so izza katedra prihajali nauki Brede Filo, ženske, katere teoretična prepričanja so bila obogatena z desetletji praktičnega dela. Drugi temelji na lastnih izkušnjah. Šest let, ki sem jih v Univerzitetni knjižnici Maribor prebila deloma nad etnološko literaturo, ki sem jo poskušala čim točneje, jasneje in strokovno pravilno zgesliti, deloma pa za informacijskim pultom, kjer sem se trudila kvalitetno in hitro odgovarjati na vprašanja uporabnikov in spoznavala način razmišljanja ljudi z druge strani pulta, mi je dalo vedeti, da je način prvega opredeljen z drugim. Namen geslenja je namreč omogočiti, da uporabniki najdejo literaturo, tako tisti, ki obvladajo strokovno terminologijo, kot tisti drugi; tako tisti, ki se izražajo jasno, kot tisti, ki jim misli tečejo bolj neustaljeno; tako tisti, ki imajo bogat besedni zaklad, kot oni drugi; tako doktorji znanosti, kot dijaki in upokojeanci. Eni pri tem seveda potrebujejo več pomoči kot drugi, a vsi imajo pravico, da geslenje poskušamo približati tudi njim. Tretji razlog je povezan s problemi, ki sem jih imela sama, ko sem v knjižnici iskala etnološko literaturo in informacije za lastno raziskovanje.

Z raziskavo sem želela dognati, kako se razlikuje iskalna terminologija etnologov in neetnologov, ko gre za etnološke teme. Moja hipoteza je bila, da so razlike relativno velike, da prvi uporabljajo terminologijo, ki je v rabi v etnološki stroki, drugi pa precej bolj tako, ki je prisotna v množičnih medijih in pogovornem jeziku in se od strokovne precej razlikuje. Želela sem tudi pokazati, da naj bi bilo geslenje etnološke literature v veliki meri odvisno od potencialnih uporabnikov, torej od tipa knjižnice. Primerjati sem želela že obstoječ način geslenja iste literature v različnih knjižnicah v Sloveniji in poskušala zbrati nekaj najbolj trdih terminoloških orehov z analizo vprašanj uporabnikov v UKM in ankete, ki sem jo izvedla med etnologi in neetnologi.

Etnologi, etnološke teme in knjižnice

Raziskovalni proces ima vedno več stopenj. Ena izmed zelo pomembnih, nekje med zastavitvijo problema in dokončno ubeseditvijo ali vizualizacijo raziskovanega, je iskanje literature in virov. V tej fazi najdemo tako etnologe kot znanstvenike drugih strok v knjižnici, zatopljene v knjižnične kataloge najrazličnejših oblik, za računalniki, med enciklopedijami in bibliografijami, kazali revij, ko primerjajo tam najdeno s svojimi zabeležkami, ki so se sčasoma nabrale v notesih, kamor zapišejo zanimivosti iz opomb pod črto, seznamov literature in pripomb kolegov, pa z utrinki, ki so ostali zapisani le v njihovih možganih. Proces je, čeprav veliko krajši in manj zaveden, podoben tudi pri dijakih in študentih, ki pripravljajo referate in seminarske naloge, pa tudi pri ljudeh, ki žele zgolj zadostiti svoji radovednosti ali izpopolnjujejo znanje, ki ga bodo uporabili v praktične namene, ne glede na stopnjo izobrazbe in poznavanje etnološke stroke.

Raziskava Johnathana Hartmanna¹ je pokazala, da so za ameriške antropologe najbolj pomemben vir za izsleditev informacij reference v knjigah, bibliografije in ocene knjig. Nekaj manj, a kljub temu veliko informacij izvira iz pogovorov s kolegi ali so rezultat brskanja po policah knjižnic; šele nato pridejo na vrsto informacije, najdene v knjižničnih katalogih, v on-line in tiskanih indeksih in abstraktih, ali izsledene s pomočjo strokovnjaka za iskanje informacij ali knjižničarja; najmanj pogost vir informacij so podatki iz podatkovnih baz na CD-romih. Za razliko od drugih pa antropologi dajo veliko na informacije iz lastnih terenskih zapiskov.² Bénaudova in Bordeianu na podlagi pogovorov s humanisti ugotavljata, da je sestavni del njihovega načina iskanja informacij brskanje in da veliko informacij najdejo naključno. To naj bi bil za humaniste kar značilen tip kreativnega procesa. Veliko manj dajo na iskanje s pomočjo računalnikov, pa naj gre za on-line dostopne podatkovne baze, baze na CD-romih ali za internet.³

Uporabniki etnološke literature pa nikakor niso le etnologi. Zelo verjetno je, da so ob uporabi sekundarnih virov, kot so bibliografije, indeksi, knjižnični katalogi ipd., mnogo bolj kot etnologi v zagati – recimo jim za potrebe tega članka – neetnologi (učenci, dijaki, študentje, ljubiteljski raziskovalci, upokojenici, strokovnjaki drugih strok in drugi radovedneži brez etnološke izobrazbe). Tako literatura na to temo kot opažanja iz prakse kažejo, da imajo oboji nekaj osnovnih vrst problemov, ko se poskušajo znajti v knjižnici.

Prvi in najbolj pogosto opažen izvira iz narave etnologije. Ta se je v različnih preteklih obdobjih in na različnih koncih sveta posvečala obsežni paleti tem, seveda vsakokrat z določenimi tematskimi poudarki. Predvsem sodobna etnologija pa je že na teoretični ravni zastavljena izjemno široko in jo zanimajo tako rekoč vsa področja življenja in človekovega početja, tako v preteklosti kot sodobna, ki jih seveda preučuje skozi prizmo sebi lastnega metodološkega in metodičnega pristopa. Na empirični ravni tako nastajajo raziskave neverjetno širokega razpona.

Kar povzroča probleme knjižničarjem, ki taka dela potem razvrščajo, je dejstvo, da o podobnih temah pišejo tudi raziskovalci z drugih področij, le da iz drugega zornega kota. Razen teoretičnih vprašanj stroke namreč ni teme, s katero bi se razen etnologov ne ukvarjal še kdo drug. Že pri fizičnem razvrščanju knjig po policah (če so te urejene po principu prostega pristopa, ta pa po eni od vsebinskih klasifikacij) je tako odločitve knjižničarja odvisno, ali bodo dela etnologov sploh stala na enem mestu ali bodo razpršena glede na temo po različnih policah. Problem se z veliko mero podobnosti prenese tudi na knjižnične kataloge, le da imajo ti to prednost, da lahko posamezno enoto s podvajanjem kataložnih listkov ali vsebinskih klasifikatorjev v računalniku razvrstijo tudi na več mest. Problem je nekoliko manjši v specialnih etnoloških knjižnicah, ki ponavadi uporabljajo katerega od etnoloških klasifikacijskih sistemov, ti pa so relativno dobro prilagojeni tipu uporabnikov – povečini etnologom. Toliko bolj pereč je v splošnih knjiž-

¹ Johnathan Hartmann: Information Needs of Anthropologists. Behavioral & Social Sciences Libraries 13 (1995)2, str. 21.

² Nav. delo, str. 22–23.

³ Claire Lise Bénaud, Sever Bordeianu: Electronic Resources in the Humanities. Reference Service Review 23(1995)2, str. 42–43.

nica vseh vrst, ki se skušajo približati po eni strani etnologom kot strokovnjakom – ti bi si seveda želeli najti čim več za svojo stroko relevantnih knjig zbranih na enem mestu –, po drugi strani pa uporabnikom drugih provenienc, ki so jim etnološke sistematike manj znane in jim zato bolj ustreza razvrstitev po vsebini, ne glede na strokovni vidik. Večina takih knjižnic uporablja za razvrščanje UDK (univerzalno decimalno klasifikacijo), ki sama po sebi strne le manjši del tem sodobnega etnološkega zanimanja na eno mesto. V taki knjižnici je dela, ki so jih napisali etnologi, moč najti na policah z napisi *etnologija*, *antropologija*, *slovenski jezik*, *ljudsko slovstvo*, *glasba*, *ples*, *arhitektura*, *čebelarstvo*, *obrt*, *tekstil*, *zgodovina*, *domoznanstvo*, *umetnost*, *vinogradništvo*, *sociologija*, *prehrana*, *turizem*, *pravo*, *agronomija*, *tekstilna tehnologija*, *varstvo spomenikov*, *verstvo*, *mitologija*, *bonton*, *biologija* in še kaj. Ta mesta pa so, kot je uporabnikom splošnih knjižnic⁴ dobro znano, če gre za nekoliko večjo knjižnico, tako razpršena, da je iskalcu etnološke literature razen spretnosti pri iskanju potrebna še dokaj dobra fizična kondicija. Na veliko razpršenost antropološkega gradiva v knjižnicah in na pomen dejstva, da je antropologija kot veda o človeku povezana z mnogimi področji in s tem problematična, ko gre za iskanje informacij, sta opozorila tako Hartmann⁵ kot Amsdnova⁶ desetletja pred njim. Isto trdi Andrew Brennan,⁷ ki je prepričan, da antropologom otežuje iskanje dejstva, da skoraj ni teme, ki bi bila zunaj zanimanja njihove vede. Prebrati oziroma prebrskati vse, pa je seveda nemogoče, zato antropologi, še bolj kot drugi, potrebujejo dobre knjižnične kataloge. Ti pa so, po Brennanu, veliko bolj kot uporabnikom prilagojeni knjižničarjem. Avtor je pri tem upošteval le potrebe uporabnikov – antropologov.

Drug problem je problem etnološke terminologije. Ta je pereč takrat, ko se uporabnik znajde za klasičnim geselnim katalogom ali ko mu na računalniku kurzor utripa pri postavki ključne besede ali predmetne oznake. Kot terminologija vsake stroke, se je tudi etnološka s časom spreminjala. Terminološki skok je bil v etnologiji prisoten vedno, ko se je spremenila metodološka paradigma. Etnologe pri iskanju taki skoki še najbolj ovirajo, neetnologi pa imajo tako ali tako vedno probleme s strokovno terminologijo, saj je zelo natančno nikoli ne obvladajo. Pri tem imajo to "srečo", da imajo enak problem velikokrat tudi tisti, ki v splošnih knjižnicah geslijo etnološko gradivo.

Etnološka terminologija in klasifikacije etnologije

Etnološka terminologija se je, kot rečeno, relativno močno spreminjala. Tako je tisti, ki gesli etnološko literaturo, v večkratni zagati. Že knjižničar v knjižnici, ki jo uporabljajo pretežno etnologi, se bo pri marsikaterem terminu moral zamisliti. Starejši

⁴ Termin "splošna knjižnica" uporabljam v tem kontekstu za knjižnico, ki je namenjena različnim tipom uporabnikov, torej nasprotno od "specialna knjižnica", ne pa v pomenu splošno-izobraževalna knjižnica.

⁵ Johnathan Hartmann: Information Needs of Anthropologists. *Behavioral & Social Sciences Libraries* 13(1995)2, str. 13–14.

⁶ Diana Amsden: Information Problems of Anthropologists. *College & Research Libraries* (1968)March, str. 117–118.

⁷ Andrew A. Brennan: The Problems with Anthropologist's Use of Libraries. Internet (žal brez natančnejšega naslova), 1991.

kolegi bodo uporabljali nekoliko drugačno terminologijo kot mlajši, tudi pripadnost določeni etnološki ustanovi bo imela za posledico nekoliko drugačen način izražanja. A do neke mere poenotenja je v takih okoliščinah še mogoče priti. Veliko težje delo imamo tisti, ki geslimo v knjižnicah, ki so namenjene širokemu krogu uporabnikov, med njimi tudi etnologom. Ti bodo seveda pričakovali sebi lastno terminologijo, medtem ko bodo neetnologi istim rečem, ki jih pač zanimajo iz drugačnih razlogov, rekli popolnoma drugače. Ali je na nek način le mogoče ustreči vsem in kateri so tisti najbolj pogosti terminološki problemi?

Prva zagata se pojavi že kar pri imenu vede – etnologija, etnografija, narodopisje, narodopis; antropologija, kulturna antropologija, socialna antropologija?

V učbeniku *Obča etnologija*⁸ Slavko Kremenšek zavrača vsebinsko delitev med etnografijo in etnologijo in predlaga uporabo enotnega termina – etnologija. Čeprav nekateri razumejo pod etnografijo zgolj opisovanje kulturnih pojavov, pod etnologijo pa znanstveno tolmačenje tega opisovanja, spet drugi ločujejo etnografijo kot zanimanje za lastni narod in kulturo predvsem v evropskem prostoru in etnologijo kot raziskovanje neevropskih ljudstev, ki so na nižji stopnji razvoja, se je na Slovenskem od druge polovice petdesetih let relativno močno ustalil enoten termin za vse vrste zanimanj – etnologija. Antropologija kot naslednji soroden termin je v zadnjem desetletju tudi vedno bolj v rabi. Nedvomno pa sta si tako metodično kot vsebinsko vedi zelo blizu. Zdi se torej, da bi bila pri geslenju upravičena termina etnologija in (kulturna) antropologija. Toda če vsa metodološka in terminološka vprašanja zadnjih let poznajo etnologi in jih pri iskanju v knjižnicah tudi upoštevajo, to še ne pomeni, da enako ravnavajo tudi neetnologi. A tudi če pomenskih razlik in enačitev med etnologijo, etnografijo in narodopisjem ne poznajo, so upravičeni do čim lažjega iskanja primerne literature. Navsezadnje jih lahko zavajajo že zelo različna poimenovanja etnoloških ustanov na Slovenskem: Oddelek za *etnologijo* in *kulturno antropologijo* na Filozofski fakulteti, Inštitut za slovensko *narodopisje* pri ZRC SAZU, Slovenski *etnografski muzej*.

Naslednji problem je uporaba prilastka ljudsko. Etnologi, predvsem mlajši, ga raje izpuščajo kot uporabljajo. Ko pa etnološke vsebine umestimo v širši znanstveni okvir, ga je potrebno uporabiti, da je vidno razlikovanje med etnološkim pogledom in pogledi drugih strok na isto stvar. V te namene najdemo v Enciklopediji Slovenije gesla *ljudska arhitektura*, z omembo termina *ljudske stavbarstvo*, *ljudska glasba*, *ljudska likovna umetnost*, *ljudska noša*, *ljudska pesem*, *ljudska proza*, *ljudski godec*, *ljudski ples*, *ljudsko glasbilo*, *ljudsko slovstvo*, *ljudsko verovanje*, *ljudsko zdravilstvo*. Isti termini se v etnološki literaturi večkrat pojavijo brez prilastka, a se zdi, da je rešitev, ki je bila uporabljena za Enciklopedijo Slovenije, uporabna tudi za geslenje v splošnih knjižnicah.

Kar nekaj problemov je tudi s poimenovanjem posameznih etničnih skupin, kot so Eskimi (Inuiti), Grmičarji (Bušmani, Sani), avstralski domorodci (Aborigini), Pigmejci (Koisani), Sjuji (Siuxi) itd., a je pri tem v pomoč predmetno kazalo Atlasa človeštva in podobnih priložnikov. Še v večji zagati smo takrat, ko skušamo najti tem terminom generično nadrejen pojem, ki bi jih uspešno združeval. Etnologija ne predpisuje enega samega termina, etnologi uporabljajo različne, nekatere z navednicami, druge brez – *prvinska ljudstva*, *prvotna*

⁸ Slavko Kremenšek: *Obča etnologija*, Ljubljana 1978, str. 14–17.

ljudstva, ljudstva, etnične skupine, naravna ljudstva, avtohtona ljudstva, domorodci, domačini, prvobitna ljudstva, plemena neevropskega sveta, ljudstva brez kovin, tradicijske družbe. Atlas človeštva jih prijazno imenuje zanimiva ljudstva. Neetnologi jih poznajo pod terminom primitivna ljudstva, ki se ga zaradi slabšalnega prizvoka etnologi odločno izogibamo. Ker pa ga navaja UDK, ga pogosto najdete tudi med predmetnimi oznakami v knjižnicah.

Klasifikacije etnologije so za tistega, ki gesli etnologijo, lahko vir, posebej, če se trudi vsaj do neke mere gesliti hierarhično. Razen tega so lahko, če so količkaj natančne, tudi dober vir za iskanje veljavne strokovne terminologije nasploh. Kot etnološko sistematiko je mogoče uporabiti Predlog za geselnik slovarja etnologije Slovencev, vsebinsko kazalo Slovenskega ljudskega izročila kot najmlajšega pregleda etnologije Slovencev, enote sistematskega kataloga knjižnice Oddelka za etnologijo in kulturno antropologija na Filozofski fakulteti, enote sistematike za etnološko bibliografijo, razdelke vprašalnic ETSEO (Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja), od tujih pa sistematiko revije Demos ali publikacije Internationale Volkskundliche Bibliographie. Etnološke sistematike v večini primerov družijo osnovna delitev na materialno, socialno in duhovno kulturo, nekaterim so dodani še razdelki splošno, zgodovina stroke, razmerje z drugimi strokami, urbana etnologija, bibliografija, etnološka terminologija, metodika, metodologija, muzeologija,... Sistematika, ki je v uporabi v knjižnici na Filozofski fakulteti, pa je na najvišjem nivoju razdeljena še geografsko – Slovenci, Slovani, Evropa, Amerika, Avstralija, Oceanija, Azija, Afrika.

Etnološka delitev na materialno, socialno in duhovno kulturo je uporabna res le za etnološke knjižnice, saj je širši javnosti domala neznana. Za knjižnice splošnejšega značaja je ponavadi bolj zanimiva geografska delitev in delitev na posamezna poglavja znotraj treh velikih etnoloških skupin. S pomočjo teh je že mogoče ustvarjati določeno hierarhijo v geslenju. Seveda pa je za splošne knjižnice osnova ustvarjanja hierarhije že navajanje gesla etnologija in krajevna oznaka (Slovenija,...), ki uporabniku omogoči, da samo z uporabo predmetnih oznak najde vso etnološko literaturo. Čeprav osnovni namen geslenja ni ustvarjanje hierarhije kot v UDK, menim, da je določena stopnja hierarhičnosti v geslenju nujno potrebna.

Najbolj znana in največkrat uporabljena neetnološka klasifikacija etnologije je UDK, ki razen številčnih vrstilcev, nudi tudi tekstovni komentar. Ta za sodobno etnologijo ni posebno uporaben, saj zajema le drobcen delček predmeta sodobne etnologije, pa tudi terminologija je daleč od trenutno uveljavljene.

Navedene etnološke sistematike bi lahko bile dobra osnova za izdelavo morebitnega tezavra ali seznama deskriptorjev za etnologijo.

Geslenje

Geslenje (indeksiranje) je zelo pogosta tema bibliotekarske literature, mnogo manj so se z njim ukvarjali etnologi sami. Ob študijah, usmerjenih k informacijskim sistemom, ki so prevladovali v preteklosti, se v zadnjem času vedno pogosteje pojavljajo take, ki so bolj usmerjene k uporabniku. Prve zanima, kako doseči čim večjo kakovost geslenja, kako zagotoviti čim večjo konsistentnost med tistimi, ki geslijo, kakšna pravila upoštevati, kako izdelati ustrezne pripomočke, kot so tezavri, sezname deskriptorjev, kako zagotoviti čim boljše normativno kontrolo. Uporabniško usmerjene izpostavljajo značilnosti

iskalnega vedenja uporabnikov, njihovo konsistentnost v iskanju, razloge, ki vplivajo na izbiro iskalne strategije in terminologije, zanima jih proces iskanja informacij nasploh. Sama sem prepričana, da so prve brez drugih precej jalove.

Geslenje je proces, ko nekemu gradivu izberemo gesla, ki ga po eni strani čim natančneje označijo, po drugi strani pa, kar se mi zdi še bolj pomembno, opremijo z gesli, ki jih bodo verjetno uporabili uporabniki določenega informacijskega sistema. To dvojnost namena geslenja je moč pogosto najti tudi v literaturi. Lancaster⁹ tistim, ki geslijo, priporoča naslednja vprašanja: O čem dokument govori? Zakaj je vključen v našo zbirko? Za katere vidike se bodo zanimali naši uporabniki? To vodi v spoznanje, da je za uspešno in uporabno geslenje treba dobro poznati potencialne uporabnike. Prvi korak je odgovor na vprašanje, kdo so uporabniki določene knjižnice. Gre za strokovnjake s področja, ki ga geslimo, ali za uporabnike, ki se na to področje ne spoznajo dobro? V kakšne namene iščejo informacije, če gre za različne tipe uporabnikov? Kateri prevladuje? Lancaster¹⁰ ugotavlja, da je za tiste, ki geslijo, zelo dobro, če ne ostajajo za kulisami, ampak se občasno podajo tudi med uporabnike, da jih spoznajo in zaznajo njihov način razmišljanja. Poznavanje uporabnikov nam tudi omogoči, da izpostavimo nekatere vidike, za katere lahko predvidimo, da jih bodo zanimali.¹¹ Ingwersen¹² meni, da obstajata vsaj dva, ki odločata o tem, za kaj v nekem dokumentu sploh gre – razen tistega, ki gesli, je to še uporabnik. Ta pogleda na dokument sta lahko zelo različna. Po Soergelu povzema,¹³ da je gesliti mogoče z besedami iz besedila, iz kontroliranih slovarjev ali iz nabora tistih izrazov, ki jih uporabljajo uporabniki. To nas pripelje k naslednjemu vprašanju: Uporabljati strokovno ali poljudno terminologijo? Namen vsakega informacijskega sistema je, da čim več uporabnikov dejansko najde informacije. Toda dejstvo je tudi, da je z vidika tistega, ki gesli, zelo nerodno zapisati termin, ki velja v stroki za napačnega. Tudi uporabnikom samim dolgoročno s tem ne pomaga, saj jih dodatno zavaja z napačno terminologijo. Navodila za oblikovanje predmetnih oznak¹⁴ priporočajo, naj tisti, ki geslijo, dajo prednost splošno sprejetim znanstvenim in strokovnim izrazom. Vickery¹⁵ je bolj demokratičen, ko pravi, da je znanstveno terminologijo upravičeno uporabljati takrat, ko vemo, da jo obvladajo tudi uporabniki informacijskega sistema, če pa bodo uporabniki verjetno uporabljali poljudno terminologijo, je smiselno to uporabiti tudi za geslenje. Seveda smo v zagati, če so naši uporabniki z obeh polov. Obstaja pa zanimiva rešitev tega problema, ki se mi je porodila ob praktičnem geslenju, v literaturi pa sem jo komaj zaznala. Če gre za splošno knjižnico z obema tipoma uporabnikov – strokovnjakov in “nestrokovnjakov” – , se je mogoče ob geslenju ravnati tudi takole: strokovne knjige,

⁹ F. W. Lancaster: *Indexing and Abstracting in Theory and Practice*, London 1991, str. 8.

¹⁰ Nav. delo, str. 9.

¹¹ Nav. delo, str. 26.

¹² Peter Ingwersen: *Information Retrieval Interaction*, London 1992, str. 51–52.

¹³ Nav. delo, str. 52.

¹⁴ Tatjana Banič, Tatjana Kovač, Darko Vrhovšek: *Vsebinska obdelava v vzajemnem katalogu*, Ljubljana 1994, str. 10.

¹⁵ B. C. Vickery: *Information Systems*, London 1973, str. 101.

napisane v strokovnem jeziku, gesliti s strokovno terminologijo, saj lahko predvidevamo, da bodo zanimale predvsem strokovnjake, poljudnejše pa na podlagi obratnega predvidevanja opremiti s poljudnejšimi gesli. Podobno rešitev predlaga Foskett¹⁶, ko piše, da se lahko pri izbiri sinonimov odločimo za uporabo tehničnega pojma za tehnični dokument in poljudnega za poljudni dokument.

Odpira se tudi vprašanje, ali naj geslijo strokovnjaki za neko področje, ali bo uspeh večji, če bodo geslili ljudje, ki dobro poznajo uporabnike in informacijski sistem. Idealno je seveda, če je v eni osebi združeno oboje. Menim pa, da je več možnosti, da bo strokovnjak za področje postal dober poznavalec informacijskega sistema kakor obratno. S tega vidika je smiselno za geslenje angažirati ljudi, ki so poznavalci področja, hkrati pa jim iskanje v knjižnicah ni bilo nikoli tuje.

186

Predmet mnogih študij je konsistentnost med tistimi, ki geslijo. Starejše študije izhajajo iz hipoteze, da je geslenje toliko bolj kvalitetno, kolikor bolj je konsistentno. Nekateri avtorji o tem (upravičeno) dvomijo.

Jasno je, da je geslenje bolj subjektivno kot objektivno početje. Še sam ne gesliš vedno enako, več ljudi pa se toliko težje sporazume o tem, o čem dokument pravzaprav govori. Konsistentnost je stopnja strinjanja glede terminov, ki naj bi bili uporabljeni za označitev nekega dokumenta. Višja je, če tisti, ki geslijo, uporabljajo ista orodja (enciklopedije, slovarje, priložnike...).¹⁷ Toda popolno konsistentnost je nemogoče doseči. Nizka stopnja konsistentnosti med tistimi, ki geslijo, je bila dokazana z mnogimi študijami.¹⁸

Toda čemu ta močna težnja k zagotovitvi konsistentnosti sploh služi? Če bi informacijske sisteme uporabljal en sam uporabnik, in ta vedno z enako terminologijo, bi bilo to seveda smiselno, ker pa je (nekonsistentnih) uporabnikov več, sploh ni nujno, da je nekonsistentnost pri geslenju slabost. Edina neizpodbitna prednost konsistentnosti je možnost izdelave dobrih seznamov uporabljenih terminov, ki so lahko pripomoček za iskanje in nadaljnje geslenje. In na tej točki se srečamo s pomenom normativne kontrole, tezavrov, seznamov deskriptorjev in podobnih pripomočkov.

Že najnižja stopnja kontrole nad uporabljanimi termini, ki naj predvsem prepreči podvajanje, privede do kontroliranega slovarja. Deskriptor je dogovorjen termin, za katerega se odločimo, da ga bomo uporabljali za geslenje, torej nekak predpisan, "pravilen" termin. Če te deskriptorje zberemo, lahko izdelamo seznam deskriptorjev, in sicer po različnih načelih. Tega lahko ponudimo v pomoč uporabnikom, hkrati pa ga uporabljajo tisti, ki geslijo. Če tak seznam uredimo, označimo razmerja med posameznimi deskriptorji, dodamo še tiste termine, za katere smo se odločili, da jih ne bomo uporabljali, in nakažemo, katere uporabljamo namesto njih, dobimo tezaver. Ta je ena najbolj dovršenih oblik kontroliranega slovarja. Kontrolirani slovarji imajo namen kontrolirati in usmerjati uporabo sinonimov in homonimov in določati povezave med termini. Kontroliran slovar je lahko kaka klasifikacijska shema, recimo UDK, tezaver ali seznam

¹⁶ A. C. Foskett: *The Subject Approach to Information*, London 1971, str. 44–45.

¹⁷ F. W. Lancaster: *Indexing and Abstracting in Theory and Practice*, London 1991, str. 67.

¹⁸ Glej Mirko Popovič: *Sodobni trendi v iskanju informacij*. Knjižnica 34(1990)1/2, str. 14.

predmetnih oznak.¹⁹ Na prvi pogled se zdi, da so take rešitve idealne. A imajo tudi nekaj slabosti. Največja je ta, da gre za relativno zakoličen sistem, terminologija pa se pogosto spreminja. To še posebej velja za "mehke" znanosti. Spreminjanje in dopolnjevanje tezavrov pa je, tako kot njihova izdelava, precej drag in dolgotrajen postopek, ki zahteva upoštevanje mnenj strokovnjakov za določena področja, bibliotekarjev in uporabnikov.

A zdi se, da obstaja idealna rešitev tega problema. Nakazujejo jo posamezni avtorji, znana pa je tudi iz nekaterih informacijskih sistemov, uporabljajo jo proizvajalci podatkovnih baz. Gre za uporabo kombinacije kontroliranega slovarja in dopuščanja dodatnih gesel, ki jih kontrolirani slovar ne vsebuje. Tako je mogoče zadostiti skoraj vsem potrebam. Kontrolirani slovar zagotavlja uporabo terminologije, ki je sprejemljiva v okvirih stroke, hkrati pa tisti drugi del nekontroliranih gesel nudi možnost, da uporabljamo tudi termine, ki so se pojavili na novo, ki jih uporabljajo uporabniki, stroka pa jih ne dopušča, izognemo se nenehnemu bdenju nad kontroliranim slovarjem, uporabimo lahko termine, ki jih uporablja avtor in so zagotovo relevantni, čeprav jih naš kontrolirani slovar ne zajema, uporabimo lahko tudi termine, ki so relevantni za druge vede, privoščimo si lahko tudi redundantnost, ki jo kontrolirani slovarji zavračajo.

Ob razmišljanjih o geslenju sta zanimivi še vsaj dve vprašanji – globina in izčrpnost geslenja. Pri globini geslenja gre za stopnjo izpostavljanja vidikov in ožjih delov vsebine dokumenta, pri izčrpnosti pa za število gesel, ki jih uporabimo za nek dokument. Oboje bi moralo vedno temeljiti na poznavanju uporabnikov. Smiselno je namreč gesliti v globino, če so uporabniki dobri poznavalci in iščejo zelo specializirana področja. V tem primeru je smiselno izpostavljati z gesli tudi najbolj kratke dele dokumentov. Veliko lažje je globino določiti v specialnih knjižnicah z enim samim tipom uporabnikov. Število uporabljenih gesel je do neke mere povezano s prejšnjim vprašanjem, ni pa čisto enako. Veliko gesel za posamezen dokument pomeni več možnosti za iskanje, hkrati pa napoveduje več šuma pri iskanju. Foskett²⁰ trdi, da se v splošnih knjižnicah lahko zadovoljimo s splošnim, manj številčnim geslenjem, v bolj specializiranih pa bomo uporabili več gesel in ta bodo bolj globinska. Ingwersen govori v tej zvezi o namerni redundantnosti kot o pozitivnem početju.²¹

Vse omenjene probleme je relativno enostavno dognati na nivoju ene knjižnice, veliko več problemov imamo, če smo vključeni v sistem vzajemne katalogizacije. Še posebej, če so knjižnice v takem sistemu raznolike glede gradiva in uporabnikov. Razumljivo je, da v takem vzajemnem sistemu knjižnice ščitijo vsaka svoj interes in interese svojih uporabnikov. Iz tega sledi, da mora biti način geslenja, kljub vzajemnosti, v precejšnji meri domena posamezne udeleženke v sistemu. Ni pa slabo, če se udeleženko dogovorijo za minimalno stopnjo poenotenja v obliki normativne kontrole.

¹⁹ F. W. Lancaster: *Indexing and Abstracting in Theory and Practice*, London 1991, str. 14.

²⁰ A. C. Foskett: *The Subject Approach to Information*, London 1971, str. 22.

²¹ Peter Ingwersen: *Cognitive Perspectives of Information Retrieval Interactions: Elements of a Cognitive IR Theory*. *Journal of Documentation* 52(1996)1, str. 34–35.

Uporabniško usmerjeno geslenje

188 Tak pristop se v bibliotekarstvu uveljavlja od sedemdesetih let naprej.²² Zaznamujejo ga študij informacijskih problemov uporabnikov, njihovega iskalnega vedenja in človeških komponent sistemov v realnem okolju. Proces iskanja informacij razume kot proces, ki rešuje probleme, ki je naravnan k določenemu cilju in interaktiven. Vpleta zavedanje, da lahko uporabniki pripadajo različnim skupinam. Lahko so otroci, znanstveniki, pogosto se dogaja, da slabo definirajo svoje informacijske potrebe in da so njihova vprašanja nejasna.²³ Uporabniško usmerjeni pristopi temeljijo na kognitivni psihologiji in na metodah družboslovnih ved.²⁴ Metode, ki pomagajo razvozlati tako zastavljena vprašanja, so intervjuji, spremljanje glasnega razmišljanja uporabnikov, vizualno opazovanje njihovega vedenja ob iskanju, snemanje uporabnikov ob iskanju in snemanje dogajanja na ekranu, ko gre za vedenje za računalnikom.²⁵ Za iste potrebe je znana tudi metoda naknadne analize iskalne strategije za računalnikom (*transaction log analysis*). Proizvajalcem programov in ustvarjalcem informacijskih sistemov lahko tako posredujemo podatke, ki jim pomagajo uspešneje opraviti njihovo delo. Če uporabnike poznajo, namreč lahko uporabijo modele njihovega kognitivnega procesa.²⁶

Za potrebe mojega raziskovanja so me med uporabniško usmerjenimi pogledi pritegnile predvsem ugotovitve raziskav iskalnega vedenja uporabnikov, ki poudarjajo, da uporabnik ni enovita kategorija. Kot obstajajo različni tipi uporabnikov, obstajajo tudi dejavniki, ki vplivajo na njihovo iskalno vedenje in posredno tudi na izbiro terminologije, ki jo pri iskanju uporabljajo. Že Lancaster²⁷ je ugotovil, da na kvaliteto poizvedbe vpliva iskalna strategija, ta pa je odvisna od izkušenj, inteligence in iznajdljivosti poizvedovalca. Ingwersen dodaja,²⁸ da je način iskanja pogojen s konceptualnim poznavanjem predmeta iskanja, z motivi in pričakovanji tistega, ki išče, in da je vedenje uporabnika nasploh odvisno od njegovega predhodnega znanja, teme ali področja njegovega dela in od razlogov, iz katerih je nastala njegova informacijska potreba.

Do zanimivih rezultatov je prišel Allen.²⁹ Ugotovil je, da je pogojenost načina iskanja z iskalčevim predhodnim poznavanjem predmeta iskanja sicer velikokrat deklarirana, a nikoli empirično dokazana. Raziskovanja tega vprašanja se je sam lotil z začetno hipotezo, da bodo tisti, ki poznajo tematiko, bolj uspešni pri izbiri ustrezne

²² Peter Ingwersen: *Information Retrieval Interaction*, London 1992, str. 83–84.

²³ Nav. delo, str. 84–85.

²⁴ Peter Ingwersen, Peter Willett: *An Introduction to Algorithmic and Cognitive Approaches for Information Retrieval*. Libri 45(1995)3/4, str. 169.

²⁵ Peter Ingwersen: *Information Retrieval Interaction*, London 1992, str. 94–98.

²⁶ Bryce Allen: *Topic Knowledge and Online Catalog Search Formulation*. *Library Quarterly* 61(1991)2, str. 189.

²⁷ F. W. Lancaster: *Indexing and Abstracting in Theory and Practice*, London 1991, str. 74–75.

²⁸ Peter Ingwersen: *Information Retrieval Interaction*, London 1992, str. 100.

²⁹ Bryce Allen: *Topic Knowledge and Online Catalog Search Formulation*. *Library Quarterly* 61(1991)2, str. 188–210.

iskalne terminologije in iznajdljivejši pri iskanju alternativne terminologije od tistih, ki tematiko poznajo slabo. Pri tem pa se je zavedal, da imajo na uspešnost iskanja vpliv tudi poznavanje knjižnic, on-line katalogov in predmetnih oznak, načinov iskanja v on-line okolju in računalnikov nasploh. Analiza rezultatov pa je v njegovem primeru pokazala, da poznavalci tematike res uporabljajo več iskalnih izrazov in da so jih sami sposobni spremeniti v izraze nadrejenega nivoja, da bolje generalizirajo, toda to jih v končni fazi pripelje do približno enakih rezultatov iskanja. Besedišče, ki so ga uporabljali eni in drugi, je bilo namreč skoraj identično, razlikovalo se je predvsem v številčnosti.

Primerjava iskalne terminologije etnologov in neetnologov

189

Anketa

Da bi dognala, kakšna je dejanska razlika v izbiri iskalne terminologije med etnologi in neetnologi, sem ene in druge naprosila, da izpolnijo vprašalnik. Tega sestavlja 13 vprašanj. Vsa so povezana z etnološkimi temami; potrudila sem se, da je zajeti izbor le-teh čim širši. Nekatera vprašanja so bolj splošna, tako da so blizu vsem, šolanim etnologom in neetnologom (pust, ljudska umetnost, stavbarstvo, pripovedništvo, prehrana, oblačenje, prazniki), nekaj pa je takih, ki predvidevajo tudi etnološko znanje (sororat, avunkulat, iniciacijski obredi, apotropejske šege). Namerno je vključen tudi drugi tip vprašanj, ker me je zanimalo, kako se bodo neetnologi znašli z njimi. Anketiranci so odgovarjali na papirnato predlogo in niso iskali neposredno v OPAC-u. To in dejstvo, da so odgovarjali na vprašanja, ki sem jih predložila jaz, ne pa na taka, ki bi nastala iz dejanske informacijske potrebe, gotovo nekoliko vpliva na rezultate, a sem prepričana, da so kljub temu relevantni. Raziskavo v realnem okolju je za te namene namreč zelo težko izvesti. Predvsem bi trajalo zelo dolgo, da bi v knjižnico prišlo večje število neetnologov, ki bi jih zanimalo točno tiste teme, ki sem jih sama vključila v vprašalnik. V eni sledečih analiz pa bo sledilo tudi nekaj podatkov iz realnega okolja.

Vprašalnik je izpolnilo 18 etnologov (študentov etnologije, diplomiranih etnologov in magistrov etnologije) in 18 neetnologov (študentov različnih strok in drugih ljudi najrazličnejših poklicev z visoko stopnjo izobrazbe, od katerih so vsi vsaj občasni uporabniki knjižnic).

Številke

Anketiranci so uporabili 946 različnih iskalnih izrazov. Kot novo enoto sem upoštevala vsak termin, ki se je kakorkoli razlikoval od prejšnjih, razen pojava istega termina v edninski oz. množinski obliki.

Več iskalnih terminov so uporabili etnologi (880:810), večkrat so bili etnologi tisti, ki so pri posameznem vprašanju uporabili več iskalnih terminov (9:4). Tudi pri štetju takih izrazov, ki jih je uporabila samo njihova skupina, druga pa ne, so več iskalnih terminov nabrali etnologi (10:3). Čeprav v nobeni od treh številčnih analiz etnologi ne prevladujejo bistveno, je njihova večja gostobesednost konstantna. Lahko bi torej tudi iz lastne raziskave potrdila trditev, ki je prevladovala v strokovni literaturi, namreč, da

ljudje, ki bolje poznajo tematiko, uporabljajo več iskalnih izrazov. Upati je, da bi zato tudi v realnem okolju pri iskanju za računalnikom imeli večje uspehe, čeprav to v okviru te analize ni dokazano.

Število takih iskalnih izrazov, ki so jih pri posameznem vprašanju uporabili oboji, se giblje med 4 in 17 (16, 14, 10, 12, 17, 10, 11, 7, 11, 11, 10, 4, 10). Število iskalnih izrazov, ki so jih uporabili etnologi, neetnologi pa ne, je med 19 in 49 (35, 42, 19, 29, 39, 31, 29, 38, 21, 25, 49, 28, 43), takih, ki so bliže izključno neetnologom, pa je med 15 in 38 (23, 30, 15, 35, 38, 22, 27, 33, 22, 22, 35, 31, 27). Tudi te zadnje številke potrjujejo zgornjo trditev. A bolj kot številke so povedne analize uporabljenih iskalnih izrazov za posamezna vprašanja.

190

Iskalna terminologija

Ob analizi iskalne terminologije, uporabljene za posamezna vprašanja, sem v prvi vrsti preverila, katera je tista iskalna terminologija, ki je enim ali drugim tako blizu, da so jo uporabili v več kot dveh primerih.

Nasploh je mogoče ugotoviti, da je konsistentnost (ki pa ni izračunana s statistično analizo, ampak je zgolj ocenjena, torej ne čisto prava), dokaj nizka. Zelo redko so tako etnologi kot neetnologi uporabljali isti iskalni izraz v večjem številu, veliko več je takih, ki so ga uporabili le enkrat. Še med večkrat uporabljenimi prevladujejo taki, ki so bili uporabljeni samo trikrat.

Slika po posameznih vprašanjih je taka:

1. *Približuje se pust. O prazniku in vsem, kar je z njim povezano, želite izvedeti kar se da veliko. Katere ključne besede bi uporabili?*

Etnologi in neetnologi so se vsaj enkrat strinjali v 16-tih primerih.

Etnologom so se najprimernejši termini za iskanje zdeli *pust* (13), *maska* oziroma *maske* (12), *maškare* (6), *kurent,-i* (4), po trikrat pa so uporabili termine *karneval,-i*, *krof,-i*, *prazniki* in *šege*.

Neetnologi se strinjajo, da je zelo primeren izraz za iskanje *maska,-e* (15), *kurent* (12), *pust* (10), *karneval* (8), dodali bi še *Ptuj* (4), trikrat so uporabili izraz *maškare* in *prazniki*, pa še *običaji*.

V tej temi so odločitve enih in drugih kar podobne, edina bistvena razlika je med neetnologi uporaba izraza *običaji* namesto termina *šege*, ki ga sicer uporabljajo etnologi. Pričakovano.

2. *Zanima vas značilen način oblačenja v nekem preteklem obdobju na Štajerskem. Izvedeti želite, kateri kosi oblačil so sodili v ta način oblačenja, iz česa so bile obleke izdelane, kdo jih je nosil, ob kakšnih priložnostih. Kako boste iskali?*

Skupnih iskalnih izrazov je bilo v tem primeru 14.

Etnologi preferirajo termine *noša* (12), *oblačilna kultura* (9), *obleka,-e* (6), *Štajerska* (4). Zadnjega pač zaradi tipa vprašanja. Trikrat so uporabili termine *moda*, *oblačenje*, *oblačilni*

videz, čevljarstvo in krojači. Oba najbolj pogosta termina sta tipična termina, ki ju etnolog pridobi v toku izobraževanja in ju neetnologi sploh ne uporabljajo ali zelo redko.

Neetnologom ustrezajo *Štajerska* (9), *oblačilo* (7), *moda* (6), *obleka,-e* (5), *narodna noša* (4), *zgodovina* (4), *noša* (3) in *tkanine* (3). Njihova terminologija ni zaznamovana z etnološkimi poimenovanji. Posebej uporaba termina narodne noše, ki ga etnologi ne uporabljajo v tem kontekstu, je izstopajoča. Zanimivo je, da neetnologi ne uporabljajo termina etnologija, pač pa zgodovina, verjetno v smislu razvoj, preteklost, zgodovinski pregled.

3. *Iščete literaturo o obliki zakona, ko ima en mož več žena, te pa so med sabo sestre. Primerne ključne besede bi bile:*

Število skupnih iskalnih izrazov – 10. Pri tem vprašanju so bili tako eni kot drugi najbolj redkobesedni. Uporabili so le 45 različnih iskalnih izrazov.

Od teh so etnologom ustrezali *poligamija* (9), *mногоženstvo* (7), *poliginija* (5), po trikrat pa *sororat* – kar je med drugim najustreznejši termin za tisto, po čemer vprašanje sprašuje, *zakon* in *zakonske zveze*.

Da bi bil daleč najbolj ustrezen termin v tem primeru *poligamija*, se strinjajo tudi neetnologi (11), *zakon* in *zakonska zveza* so uporabili po štirikrat, trikrat pa še termina *družina* in *bigamija*. Izraza *sororat* seveda ne poznajo, tudi *poliginija*, ki natančneje opredeljuje, da gre za več žena (ne za več mož – poliandrija), ne uporabljajo (razen v enem osamljenem primeru).

4. *Želite prebrati literaturo, ki bi vas natančneje poučila o početju ob pustu, martinovem, božiču, novem letu, ki bi vam povedala kaj več o načinih vedenja ob rojstvu, poroki, smrti, kjer bi lahko prebrali kaj o Adonisovih vrtičkih, o metanju poročnega šopka svatom in podobno.*

Število skupnih iskalnih izrazov – 12

Etnologi – *prazniki* (6), *letne šege* (5), *življenjske šege* (5), *šege in navade* (4). Razen termina prazniki so vse besedne zveze tipična sestavina etnološkega besednjaka.

Neetnologi – *prazniki* (8), *običaji* (6), *bonton* (4), *šege* (4), *običaji na Slovenskem* (3), *obredi* (3), *navade* (3), *praznovanja* (3) in *božič* (3). Neetnologi so spet navdušeni nad uporabo termina *običaji*, *šege* in *navade* jim sicer tudi nista neznan, a ju uporabljajo ločeno in redkeje od etnologov.

5. *Od nekdanj vas je zanimalo življenje Indijancev, Eskimov, avstralskih domorodcev. Zdaj iščete knjige, ki bi vam pomagale poglobiti znanje. S katerimi ključnimi besedami bi se lotili iskanja?*

Število skupnih iskalnih izrazov – kar 17! To je tudi vprašanje, za katerega so vprašani uporabili daleč največ različnih iskalnih izrazov – kar 95!

Etnologi najpogosteje *Avstralija* (7), *Indijanci* (6), *Eskimi* (4), *Amerika* (4), *Severna Amerika* (3), od generičnih pojmov, ki so ob geslenju tako problematični, pa so po trikrat uporabili le termina *domorodci* in *staroselci*.

Sicer se manj kot trikrat med etnologi pojavlja še cela paleta teh generičnih pojmov – naravna ljudstva, neevropske kulture, prvobitna ljudstva, primitivna ljudstva, preprosta ljudstva, preprosti naseljenci, stare kulture, tuje kulture, ljudstva, tuji narodi, etnične skupine, pleme, nabiralniške družbe, predkolonizacijske družbe, skupine, bands, plemenske družbe.

Neetnologi so stavili na izraze *Eskimi* (11), *Indijanci* (11), *domorodci* (7), *Avstralija* (6), *Amerika* (3), *avstralski domorodci* (3), *staroselci* (3), *Inki* (3) in *Aborigini* (3). Staroselci in domorodci so tudi njim očitno še najbližji, čeprav kake visoke stopnje uporabljani določenega termina ni zaslediti ne pri enih ne pri drugih. Očitno bi oboji najraje iskali po imenih posameznih ljudstev ali kar po kontinentih, kjer ta žive.

192

6. Tema vašega zanimanja so šege, s katerimi se človek poskuša z določenimi dejanji obvarovati slabih vplivov (npr. prenašanje neveste čez prag, da ji ne bi škodovali zli duhovi, ki bivajo pod pragom). Katere ključne besede bi uporabili?

Število skupnih iskalnih izrazov – 10.

Etnologom se zdi najprimernejši termin kar šege (6), verovanje (4), vraževerje (4), uporabili pa so še zvezo zli duhovi (3), pač pod vplivom primera v vprašanju.

Tudi neetnologi so prepričani, da je ustrezní termin šege (8), tokrat jim je beseda bila ponujena med besedilom, kar očitno zelo vpliva na izbor, a so takoj zatem pristavili še običaji (7), nato vraže (5), navade (4) in verovanje (3).

7. Zanima vas nastanek, razvoj, uporaba, pomen, razširjenost različnih izdelkov, kot so lončene posode, čipke, kovaški izdelki, suhorobarski izdelki. Katere ključne besede po vašem mnenju združujejo vse to?

Število skupnih iskalnih izrazov – 11.

Etnologi preferirajo termine obrt (9), domača obrt (8) in rokodelstvo (5).

Neetnologi ne odstopajo dosti, saj ravno tako najpogosteje uporabljajo termina obrt (8) in domača obrt (6), dodali pa so še čipke (4), Ribnica (3), lončarstvo (3) in ročno delo (3).

Besednjak etnologov in neetnologov je v primeru domače obrti torej precej usklajen, od generičnih pojmov neetnologi uporabljajo zvezo ročno delo, ki je etnologom v tem pomenu neznana.

8. V nekaterih kulturah ima stric do sestrih otrok, torej do svojih nečakov, prav posebne obveznosti – seznanja jih s plemenskimi tradicijami in ceremonialnimi dolžnostmi. Nasploh ima večjo avtoriteto kot oče otrok. Katere ključne besede bi uporabili, da bi se dokopali do literature, kjer o tem piše kaj več?

Število skupnih iskalnih izrazov – 7.

Etnologi so glede tega vprašanja silno različnih misli. Le v enem primeru se je zgodilo, da so ga uporabili trije od osemnajstih vprašanih, sicer so navajali skoraj vsak svojo specifično terminologijo. Zanimivo je, da so bili večkrat enotni neetnologi, čeprav

gre za precej zapleteno strokovno vprašanje, ki zahteva strokovni termin – avunkulat, ki pa sta ga uporabila le dva etnologa!

Etnologi – *družinski odnosi* (3); neetnologi – *tradicija* (6), *pleme,-na* (6), *obredi* (3).

9. *Iščete različne podatke o panjskih končnicah, slikah na steklo in poslikanih skrinjah. Kako bi iskali, da bi zaobsegli ta in sorodna vprašanja?*

Število skupnih iskalnih izrazov – 11.

Med etnologi vlada v tem primeru velika mera strinjanja, da je najprimernejši izraz za iskanje *ljudska umetnost* (15), razen tega so uporabili še *čebelarstvo* (5).

Neetnologi etnološkega termina *ljudska umetnost* niso uporabili niti v enem samem primeru, njim se zdi daleč najprimernejši termin *slikarstvo* (8), pa še podobno – *slikanje* (3) in *panjske končnice* (3). Te so jim očitno najbolj reprezentativni predstavnik ljudske umetnosti.

10. *Pesmi, pripovedke, zgodbe kot Kralj Matjaž, Desetnica, pripovedke o nastanku sveta in podobne vas privlačijo. O tourstni literaturi nasploh bi želeli izvedeti kaj več. Katere ključne besede bi ustrezale?*

Število skupnih iskalnih izrazov – 11.

Etnologi so v tem primeru našli kar nekaj terminov, ki so vseč večim med njimi – *ljudsko pripovedništvo* (5), *pravljice* (5), *pripovedke* (4), *ljudsko slovstvo* (3), *ljudske pripovedke* (3), *ljudske pesmi* (83), *duhovna kultura* (3) in *pesmi* (3). Skoraj vsi so tipični predstavniki etnološkega besednjaka.

Neetnologom so ljubše krajše, nazorne oznake – *bajke* (9), *pripovedke* (6), *pravljice* (5), *ljudske pripovedke* (3) in *ljudsko izročilo* (3) od takih, ki so sestavljene iz samostalnika, opredeljenega z “*ljudsko*”.

11. *Zanimajo vas načini gradnje bivališč na Slovenskem v preteklih stoletjih – od načinov pokrivanja, materialov za gradnjo, do podrobnosti o “cimpračah”, pastirskih bivališčih, kozolcih in podobnem.*

Število skupnih iskalnih izrazov – 10.

Etnologi so tudi v tem primeru ljubitelji uporabe terminologije lastne svoji stroki – *stavbarstvo* (9), *arhitektura* (5) in *ljudsko stavbarstvo* (3).

Neetnologi termina *stavbarstvo* v zvezi ali izven nje niso uporabili niti enkrat. Njihovi najljubši izrazi so *arhitektura* (4), *bivališča* (4) – verjetno pod vplivom besede v vprašanju, *zgodovina* (!)(4) in geografska omejitev *Slovenija* (3).

12. *Prebrati želite literaturo o določenem tipu obredov, s katerimi človek obeleži prehod iz enega življenjskega obdobja v drugo ali iz ene družbene skupine v drugo z dejanji, ki so sestavni del obredov (obrezovanje, obredno prvo striženje...). Katere ključne besede so po vašem mnenju ustrezne?*

Skupnih iskalnih izrazov je v tem primeru rekordno malo – 4. Nasploh so bili

vprašani v tem primeru zelo redkobesedni. Uporabili so le 64 različnih terminov.

Etnologi so spet precej enotni, ko gre za termin *inicijacija,-e* (11), uporabili so še *obrede prehoda* (4) in *obrede* (4).

Neetnologom je termin *inicijacija* spet popolnoma neznan. Oni so izbrali termin *obredi* (8), verjetno spet zato, ker jim je bil ta ponujen med vrsticami vprašanja, razen tega pa še *običaji* (5), ki ga je uporabil le en etnolog.

13. *Želeli bi dognati skrivnosti priprave in razširjenosti jedi – štruklji, žlikrofi, mavželjni. Katere ključne besede bi pripomogle k uspešnemu iskanju?*

Število skupnih iskalnih izrazov – 10.

194

Etnologi bi v računalnik največkrat vtipkali *prehrana* (7), *kulinarika* (7), *hrana* (5), *močnate jedi* (4) in *recepti* (3).

Neetnologi pa *kulinarika* (4) in *slovenska kuhinja* (4).

Iz navedenega je razbrati, da med etnologi in neetnologi obstaja velika razlika v izbiri iskalne terminologije. Etnologi zelo pogosto izbirajo izraze iz strokovnega etnološkega besednjaka, ki jih neetnologi ne poznajo in za iste teme uporabljajo popolnoma drugačno terminologijo. Res se v nekaterih primerih ujemajo, a ponavadi gre za splošne termine, ki so v uporabi v pogovornem jeziku, pa so se zdeli primerni za iskanje tudi etnologom. Gradivo, ki bi ga v knjižnici zgeslili "po etnološko", bi bilo torej za nestrokovnjake na tem področju trd oreh. Če bi se ravnali obratno, bi prikrajšali etnologue. Rezultati torej kar kličejo po kazalkah, čim večih, ki bi neetnologue med drugim nekoliko vpeljale v spoznavanje etnološke terminologije. To je posebej pomembno, ker so etnološke vsebine res zanimive za širok krog uporabnikov, kar za nekatere tehnične in naravoslovne vede težko trdim. Tam je odločitev za strokovno terminologijo verjetno precej lažja.

Izluščila sem še tiste izraze, ki so jih etnologi za posamezno vprašanje uporabili več kot trikrat, neetnologi pa sploh ne, da bi poiskala specifično etnološki način izražanja. Spet gre za več izrazov iz etnološkega besednjaka in za nekaj takih, ki so običajni izrazi iz vsakdanjega jezika, ki so jih etnologi pač uporabili, neetnologi pa ne. Navajam jih v dveh ločenih skupinah (po lastni presoji):

1. *letne šege, šeme, oblačilna kultura, oblačilni videz, sororat, šege in navade, življenjske šege, ljudska umetnost, ljudsko pripovedništvo, folkloristika, ljudske pesmi, duhovna kultura, stavbarstvo, ljudsko stavbarstvo, inicijacija,-e, obredi prehoda;*
2. *post, čevljarstvo, krojači, oblačenje, Severna Amerika, zli duhovi, družinski odnosi, hrana, močnate jedi.*

Zanimalo me je še, kako je z uporabo terminov *običaji* in pa *šege*. Preštela sem njihovo pojavljanje v zvezi ali samostojno. Izraz *običaji* (ta je v stroki manj zaželen, nesprejet izraz) so etnologi uporabili 10-krat, neetnologi pa bistveno bolj pogosto, 40-krat. Pri šegah je približno obratno, etnologi so šege zapisali 52-krat, neetnologi pa 23-krat. Že za ta primer bi bila očitno potrebna kazalka, verjetno pa bi bilo mogoče izluščiti še kar nekaj podobnih primerov.

Imena treh osnovnih skupin etnološke sistematike – materialna, družbena ali

socialna in duhovna kultura teoretično pokrivajo vse etnološko znanje. Etnologi bi jih zato lahko, vsaj načeloma, uporabili pri vsakem vprašanju. Pa jih ne. Zgodilo se je le 13-krat, da so jih etnologi navedli kot ustrezen iskalni izraz. Neetnologi teh terminov seveda sploh niso uporabili. Ker gre za tako redko uporabo, jih je za potrebe geslenja v splošnih knjižnicah mogoče, glede na to, da so termini znani res malemu številu uporabnikov, pa še ti jih skoraj ne uporabljajo za iskanje, mirne duše izpustiti.

Vprašanja uporabnikov v UKM

V dokaz, da so uporabniki etnološkega gradiva v splošni knjižnici tipa Univerzitetne knjižnice Maribor res raznoliki in da so take tudi njihove z etnologijo povezane informacijske potrebe, bom navedla vprašanja, ki so jih uporabniki postavili informatorju za referenčnim pultom v UKM v časovnem razponu približno enega leta. 195

Informator v UKM sproti beleži vprašanja, ki mu jih postavljajo uporabniki, bibliografska in usmerjevalna vprašanja beleži številčno, medtem ko tista vsebinske narave zapisuje, vsaj načeloma, tako kot jih je zastavil uporabnik. Namen takega početja je, ugotoviti, katero terminologijo uporabljajo uporabniki, in dognati njihov način razmišljanja na začetku iskalnega procesa. S pomočjo informatorja se iskalni zahtevek nato seveda prevede v iskalni izraz, ki je primeren za informacijski sistem.

Tako zapisana vprašanja uporabnikov pa imajo nekaj posebnosti – gre predvsem za vprašanja ljudi, ki imajo nekaj več problemov z iskanjem. Tisti, ki se zelo dobro znajdejo, namreč informatorja sploh ne prosijo za pomoč. V večini primerov so to vprašanja, ki so jih postavili neetnologi, saj etnologi sami z iskanjem etnološke literature ponavadi nimajo toliko problemov, da bi prosili za pomoč. Po drugi strani pa je zapis vprašanja seveda zaznamovan tudi z načinom razmišljanja informatorja (podobno kot je v pogovoru z informatorji na terenu zapis zaznamovan z načinom razmišljanja etnologa, antropologa). Toda neko povednost tako o uporabljeni terminologiji kot o širini zanimanj tistih, ki sprašujejo, tak zapis gotovo prinaša. Zatorej izbor vprašanj, na katera lahko vsaj deloma odgovori etnološka literatura:

štajerska narodna noša, običaji Romunov, pust – rodovitnost, moda, ljudsko blago za uporabo v vrtcu, organizacija lončarstva, lončarjenje, oblikovanje keramike, darila, razvoj človeka, ljudsko izročilo, knjige o oblačenju, ljudske pesmi in izštevance, cehovski znaki za krojače, stavbarstvo, mlini, izdelava oglja, etnološke vprašalnice, lončarjenje kot domača in umetna obrt, razvoj obrti in njen praktični vidik, splavarstvo na Dravi – obširno, slovenski pregovori, antropologija, ljudski običaji, stavbarstvo, družina, Dravska dolina – kraji, kmetijstvo, ..., pregovori in reki na Slovenskem, ljudska proza, zgodovina dimnikarstva, slovenska ljudska proza, oblačenje na Kitajskem, goska v slovenskem ljudskem izročilu z namenom izdelati intarzijo s podobo goske, čebelarstvo, antropologija, izseljenišvo, razstave – kako se oblikujejo, etnografija, cehovski znaki, kmečki turizem, primerjava med industrijskimi in obrtnimi izdelki, pregovori, zgodovina obrti, ljudske pripovedke o posameznih krajih, pekarstvo, cehi in svetniki, božič na Slovenskem, zaščitnik kovačev, narodni običaji v Nemčiji, oblike družin, Linhartov življenjepiš, rase, keramika v Sloveniji, črnski pregovori, afriška etnologija, pregovori o kruhu, oblačila – razvoj po

pokrajinah, panjske končnice, Južna Amerika, Indijanci, stari Rim – obleke, hrana, pregovori za poroko, zgodovina oblačenja, novoletni izdelki, običaji in ljudske pesmi, božične pesmi na kasetah, znamenja v Sloveniji, nastanek človeka, kulturna dediščina in njeno varstvo v času vojne, god – kdaj kdo, kulturna dediščina, znaki, simboli za obrti, imena – pomen, kulturna dediščina in potrošnik, ljudska umetnost, družina v zgodovini in danes, širarstvo, zgodovina mode, zgodovina čebelarstva, obrt, kavarne – zgodovinski razvoj, običaji na Slovenskem, mlini na Slovenskem, pust, maske, vezenje, slovenski ljudski običaji, valentinovo, reki, simboli, pregovori o ljubezni, zgodovina mode in tekstilne industrije, običaji in pust na Slovenskem, splavarstvo, moda in oblačenje na prehodu iz 19. v 20. stol., kulturno življenje v Mariboru med obema vojnoma, šege, navade v Avstriji, navade in običaji v Sloveniji, ljudska umetnost na Slovenskem, izdelovanje košar, etnologija in umetnost Vietnama, slovenske narodne noše, obrti v Sloveniji, splavarstvo, narodne vezenine – pole z motivi, ljudske vezenine, narodne noše Prekmurja, zgodovina mode, Notranjska – kulturna zgodovina, pirhi, velika noč, miklavževanje, pesmi in pregovori o kovačih, kruh, sociologija življenjskega stila, članki o promociji Slovenije, slovenski običaji, narodne pesmi z notami, otroške igrace, usnjarstvo kot obrt, otroške narodne pesmi, otroške šege, žalovanje – bonton, narodni motivi, zgodovina mode, stavbarstvo, moda, kulinarika, lepe misli, pregovori, šale, adventni vencji, ljudski plesi, narodni motivi, ljudska glasbila na Štajerskem, nemška mitologija, kmečki turizem, martinovanje, miti in legende, narodni motivi, stavbarstvo na Slovenskem, zgodovina vinogradništva Slovenskih goric, Inki, vraževernost, slovenski ornament, pohorske steklarne, slovenske narodne noše, poganstvo, vabila za poroko, slika odprte skrinje, ljudske pesmi, klekljanje – idrijska čipka, mitologija, obrti na Slovenskem, stari običaji, etnologija Primorske, ljudska medicina, pričeske, slovenski običaji, o božiču literarno, izvor družine, razvoj vinogradništva v Sloveniji, čebelarstvo na Slovenskem, ljudske pesmi za petje, viničarji – viničarija, slika dedka Mraza, pohorske glažute, prazniki, moda, slovenski reki in pregovori o vremenu, božič, štajercializem – štajerski lokalpatriotizem, slovenske ljudske pesmi, božič, novo leto.

Našteta pisana paleta vprašanj, ki so, za razliko od tistih iz ankete, posledica dejanskih informacijskih potreb v realnem knjižničnem okolju, zelo nazorno kaže, da so uporabniki etnološke literature v splošni knjižnici vse prej kot samo šolani etnologi. Temu ustrežna je tudi raznolikost njihovega izražanja in načinov formulacije vprašanj. Res je, da takemu vprašanju že po definiciji sledi referenčni pogovor, ki spravi vprašanje na skupni imenovalec z načinom geslenja, a terminologija in miselni tokovi so verjetno precej podobni tudi takrat, ko isti uporabniki sedejo za računalnik in iščejo sami. Analiza teh vprašanj je torej lahko osnova za izboljšanje geslenja.

Pričujoči seznam kar kliče po nekaterih kazalkah in vodilkah:

*narodna noša glej (tudi) ljudska noša, noša
 običaji, ljudski običaji glej šege, navade
 narodno blago glej ljudsko izročilo
 moda, zgodovina mode glej tudi oblačilna kultura
 etnografija glej etnologija*

kmečki turizem glej (tudi) *turizem na kmetijah*
kulinarika glej tudi *prehrambena kultura*
antropologija glej tudi *etnologija*
etnologija glej tudi *antropologija*
božič, novo leto, poroka... glej tudi *šege, navade, etnologija, prazniki*

Vprašanja, ki so zares nerodno definirana, bo seveda vedno pomagal razrešiti referenčni intervju, tiste iskalne termine, ki pa se ponavljajo in jih je enostavno prevesti v izraz, ki ga uporabljamo za geslenje, pa vsekakor lahko pomaga rešiti računalnik sam.

Vprašanja, ki se nanašajo na splošne etnološke preglede za posamezne dežele, države, kontinente ali pokrajine (*narodni običaji v Nemčiji, afriška etnologija, šege in navade v Avstriji, etnologija in umetnost Vietnama...*) opravičujejo tudi zahtevo po neki stopnji hierarhije v geslenju. Tako lahko knjiga, ki govori o šegah na Bavarskem, če ji dodamo še hierarhični gesli etnologija in Nemčija, najde pot do tistega, ki išče to literaturo, čeprav je v resnici sama vsebina le del odgovora na zastavljeno vprašanje. To bo dobrodošlo predvsem v primeru pomanjkanja sorodne splošne literature. Takega načina geslenja bo vesel tudi tisti uporabnik, ki želi pregled vse etnološke literature o Nemčiji v naši knjižnici, tudi tiste, ki govori "le" o šegah na Bavarskem.

Po drugi strani nekatera vprašanja nakazujejo upravičenost občasne večje globine geslenja tudi v splošnih knjižnicah. Ker uporabniki v UKM očitno pogosto povprašujejo po nekaterih ožjih etnoloških področjih, knjig, ki bi govorile le o teh ozkih področjih, pa največkrat preprosto ni, je smiselno taka poglavja v splošnejših pregledih izpostaviti z globinskim geslom (*božič, novo leto, pust, valentinovo, martinovo, miklavževanje, velika noč, adventni venčki, poroka, panjske končnice, splavarstvo, čebelarstvo, posamezne obrti...*). Nič ne de, če se potem na prvi pogled zdi, da je tisti, ki je geslil, to počel neuravnoteženo, ker je manjše dele dokumenta izpostavil, nekaterih večjih, manj iskanih, pa ne. Pravila geslenja bi tak način morda grajala, a v tem primeru je res bolj smiselno ponuditi pomoč uporabnikom kot zadostiti pravilom, nastalim za časa listkovnih katalogov. Res pa je, da je za tovrstno delo potrebno uporabnike dobro poznati, zapisovati njihova vprašanja in jih občasno analizirati.

Primerjava gesel petih knjižnic

Ob razglabljanju o geslenju in etnološki literaturi seveda ni odveč pogledati, s katerimi gesli so v posameznih knjižnicah etnološko literaturo že opremili. Knjižnici z oznako K1 sta univerzitetni knjižnici z vsemi tipi uporabnikov. Med drugimi so to tudi etnologi najrazličnejših stopenj izobrazbe. Oznako K2 imata splošno izobraževalni knjižnici, katerih uporabniki so prav tako zelo raznoliki, njihove informacijske potrebe pa morda nekoliko splošnejše in poljudnejše, knjižnica K3 je specialna etnološka knjižnica, ki jo obiskujejo skoraj izključno etnologi. Gesla v prvih štirih primerih so prevzeta iz sistema vzajemne katalogizacije COBISS, peta knjižnica je v času raziskave geslila v lokalnem računalniškem okolju. V nekaterih knjižničnih okoljih geslijo s pomočjo lastnega kontroliranega slovarja (ta ponavadi temelji na prevzemu sprejetih gesel, ki so

bila sestavni del listkovnega kataloga), drugod ne. Ker me je v tem primeru zanimalo izključno izbiranje etnoloških terminov, sem tudi tiste iz kontroliranih slovarjev le navedla, ne da bi jih posebej označila.

Damjan Ovsec, *Velika knjiga o praznikih*, 1992

K1

koledarski prazniki, etnologija, šege in navade, pust, miklavževno, božič, novo leto, martinovo, svet, Slovenija

K1

prazniki, slovenski ljudski prazniki, slovenski ljudski običaji, koledarski prazniki

198

K2

ljudski prazniki, ljudska praznovanja, Slovenija, slovenski ljudski običaji

K2

slovenski ljudski prazniki, slovenski ljudski običaji, koledarski prazniki, narodni prazniki

K3

Slovenci – letne šege, letne šege, prazniki, Miklavž, koline, božič, novo leto, sveti trije kralji, svečnica, pust, valentinovo, gregorjevo, god, prvi april, sv. Jurij, velika noč, prvi maj, binkošti, kres, veliki šmaren, vsi sveti, martinovo

Janez Bogataj, *Domače obrti na Slovenskem*, 1989

K1

domača obrt, kulturna dediščina, etnologija, Slovenija

K1

domača obrt, Slovenija, etnografija

K2

domače obrti, Slovenija, študija, slovenske domače obrti, domača obrt, etnografija

K2

domača obrt, etnografija, Slovenija

K3

Slovenci, obrt in domača delavnost, tehnike in orodja, trgovina, glasba in pesem, sejem

Janez Bogataj, *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*, 1992

K1

kulturna dediščina, Slovenija, etnologija

K1

Slovenija, etnografija, kulturna dediščina, gospodarstvo, domača obrt, stavbna dediščina, ljudski običaji

K2

Slovenija, kulturna dediščina, domače obrti, ljudski običaji, etnografski prikazi, etnografija, kulturna zgodovina, kulturno izročilo, gospodarstvo

K2

Slovenija, kulturna dediščina, etnografija, kulturna zgodovina, albumi

K3

Slovenci – splošno, Slovenci – materialna kultura splošno, Slovenci – socialna kultura splošno, Slovenci – duhovna kultura splošno, poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo, vinogradništvo, čebelarstvo, nabiralništvo, vrtnarstvo, lov, ribolov, gozdarstvo, industrija, stavbarstvo, notranja oprema, prehrana, oblačilni videz, domača obrt, transport, trgovina, koledarske šege, letne šege, delovne šege, verovanje, glasba, ustno slovstvo, ples, likovna umetnost, znanje, kulturna dediščina, vzgoja in izobraževanje, revitalizacija, urbanizem, kulinarika, turizem, folklorizem, poslovna darila, identiteta, kulturna krajina

199

Janez Bogataj, *Ljudska umetnost in obrti v Sloveniji, 1993*

K1

ljudska umetnost, etnologija, domača obrt, kulturna dediščina, Slovenija, albumi

K1

slovenska ljudska umetnost, zgodovina, albumi, domače obrti, etnografija, kulturna dediščina, domača obrt, zgodovinski pregledi

K2

domače obrti, Slovenija, etnološki prikazi, fotomonografije, ljudski običaji, ljudska umetnost

K2

slovenska ljudska umetnost, zgodovina, albumi, domača obrt, etnografija, kulturna dediščina, uporabna umetnost

K3³⁰

Inja Smerdel, *Oselniki, 1994*

K1

Slovenski etnografski muzej (Ljubljana), oselniki, osle, delovno orodje, košnja, etnologija, muzejske zbirke, Slovenija

K1

Slovenski etnografski muzej (Ljubljana), muzejske zbirke, oselniki, Slovenija, kmetijsko orodje, Slovenija, etnografija, košnja, oselniki, osle, zgodovinski pregledi, razstavni katalogi

---

³⁰ Žal gesel za to enoto v tej knjižnici nimam, podobno je še v dveh primerih v nadaljevanju. Zaradi zanimivosti primerjav ostalih gesel takih enot kljub vsemu nisem izločila.

K2

Slovenski etnografski muzej (Ljubljana), muzejske zbirke, zborniki, oselniki, Slovenija, kmetijsko orodje, etnografija, košnja, osle, zgodovinski pregledi, muzejske zbirke, razstavniki katalogi

K2

Slovenski etnografski muzej (Ljubljana), muzejske zbirke, oselniki, Slovenija, kmetijsko orodje, etnografija, košnja, narodopisje, razstavniki katalogi

K3

Slovinci, tehnike in orodja, poljedelstvo, živinoreja, vodniki po razstavah, košnja, oselnik

200

Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije, 1994

K1

stavbarstvo, ljudska arhitektura, kulturna dediščina, etnološki spomeniki, etnologija, Slovenija

K1

kmečke hiše, kulturni spomeniki, Slovenija, vodniki, ljudska arhitektura, spomeniško varstvo, stanovanjska arhitektura, ljudska arhitektura, stavbna dediščina, kmečke hiše, kozolci, etnologija, muzeji

K2

kmečke hiše, kulturni spomeniki, Slovenija, vodniki, ljudska arhitektura, Slovenija, spomeniško varstvo, arhitekturna dediščina, prenova, stanovanjska arhitektura, ljudska arhitektura, stavbna dediščina, kmečke hiše, kozolci, etnologija, muzeji

K2

podeželska arhitektura, kmečka arhitektura, vodniki, Slovenija, kulturna dediščina, spomeniško varstvo, kozolci, kmečke hiše

K3

Slovinci, stavbarstvo, muzeologija in varstvo, tradicija, dediščina, ljudsko stavbarstvo, kozolec, kašča, dimnica, muzej na prostem

Janez Bogataj, Marjan Bažato, Človek z masko, 1994

K1

maske, etnologija, pust, šemljenje, šege in navade, Slovenija, albumi

K1

Bažato, Marjan (1955–), maske, albumi, etnografija, Slovenija, pustni običaji, Beneška Slovenija, pust, slovenski ljudski običaji, koledarski prazniki, karnevali, Benetke, zgodovinski pregledi, fotografije, albumi

K2

Bažato, Marjan (1955–), maske, fotomonografije, etnografija, pustni običaji, Slovenija, Beneška Slovenija, pust, slovenski ljudski običaji, koledarski prazniki, karnevali, Benetke, zgodovinski pregledi, fotografije, albumi

K2

Bažato, Marjan, dokumentarna fotografija, slovenski ljudski običaji, pustne maske, albumi, pustni običaji, fotografski albumi, kurentovanje

K3³¹

Zmago Šmitek, Srečevanja z drugačnostjo, 1995

K1

Slovenski, neevropske kulture, stiki kultur, potovanja, popotniki, misijonarji, biografije, etnologija, Azija, Amerika, Afrika, potopisi

K1

Slovenski, potovanja, znamenite osebnosti, Slovenija, zgodovinski pregledi, biografije, neevropske dežele 201

K2

Slovenski, potovanja, znamenite osebnosti, Slovenija, biografije, Slovenski, neevropske dežele, zgodovinski pregledi

K2

Slovenski, znamenite osebnosti, potovanja po svetu, biografije, neevropske dežele, slavni možje, zgodovinski pregledi

K3

Slovenski, potopisi, potopisci, popotniki, misijonarji, Tibet, Vietnam, Indija, Kitajska, Amerika, Afrika, biografije

Gorazd Makarovič, Slovenci in čas, 1995

K1

Slovenski, kulturna zgodovina, kronologija, sociologija, čas, koledarji, ure, dojetanje časa, etnologija

K1

Slovenski, vsakdanje življenje, čas, kulturna zgodovina, socialna zgodovina

K2

Slovenski, vsakdanje življenje, čas, kulturna zgodovina, socialna zgodovina

K2

Slovenski, kulturna zgodovina, vsakdanje življenje, zgodovinski pregledi, socialna zgodovina, običaji, koledarji, prazniki

K3

Slovenski – splošno, zgodovina, letne šege, čas, prosti čas, naravni čas, koledar, ura, rojstvo, poroka, smrt

---

³¹ Glej zadnjo opombo!

Marjan Mušič, *Arhitektura slovenskega kozolca, 1970*

K1

arhitektura, Slovenija, kozolec

K1

ljudska arhitektura, kozolci, Slovenija, etnografija

K2

kozolci, Slovenija, kmečka arhitektura

K2

kozolci, kmečka arhitektura, etnologija, Slovenija, albumi, podeželska arhitektura, narodopisje, kulturna dediščina

202

K3

Slovenci, stavbarstvo, kozolec, tipologija

Dunja Rihtman - Auguštin, *Etnologija naše svakodnevice, 1988*

K1

etnologija, metodologija, vsakdanje življenje, osmrtnice, Hrvatska

K1

vsakdanje življenje, etnologija

K2

etnologija, raziskave

K2

etnologija

K3

Hrvati, obča etnologija, metodologija, etnologija industrijskih naselij in mest, letne šege, življenjske šege, kultura, narod, ljudska kultura, teorija, identiteta, varčevanje, konflikt, smrt, dedek Mraz

Franjo Baš, *Stavbe in gospodarstvo na Slovenskem podeželju, 1984*

K1

etnologija, stavbarstvo, ljudska arhitektura, bivalna kultura, agrarno gospodarstvo, domača obrt, Slovenija

K1

etnologija, Slovenija, podeželje, materialna kultura, stanovanjska arhitektura, kmečke hiše

K2

Baš, Franjo (1899–1967), biografski podatki, etnologija, bibliografije, stavbarstvo, Slovenija, podeželje, etnološke razprave, gospodarstvo

K2

etnologija, podeželska arhitektura, kmetije, Slovenija, zgodovinski pregledi, gospodarska poslopja, agrarno gospodarstvo, podeželska obrt, hiše na deželi

K3

Slovinci, stavbarstvo, živinoreja, poljedelstvo, gospodarska poslopja

Pogledi na etnologijo, 1978

K1

etnologija, metodologija, ljudska noša, posli, šege in navade, ljudska umetnost, Slovenija, zborniki

K1

slovenska etnologija, zborniki

203

K2

etnologija, Slovenija, zborniki

K2

etnologija, Slovenija, zbornik

K3

Slovinci, zgodovina etnologije, občja etnologija, materialna kultura – splošno, oblačilna kultura in videz, letne šege, glasba in pesem, upodabljajoča umetnost, medsebojna pomoč, posli, teorija, ljudska kultura

Slovensko ljudsko izročilo, 1980

K1

etnologija, ljudsko izročilo, kulturna dediščina, Slovenija

K1

slovenska etnologija, Slovenija, kulturna zgodovina, zborniki, bibliografije

K2

Slovinci, narodopisje, pregled, etnologija, ljudsko izročilo

K2

slovenska etnologija, slovenski ljudski običaji, kulturna zgodovina, Slovenija, šege in navade, narodopisje, ljudska umetnost, noša, moda

K3

Slovinci – splošno, materialna kultura – splošno, socialna kultura – splošno, duhovna kultura – splošno, zgodovina etnologije, poljedelstvo, živinoreja, vrtnarstvo, vinogradništvo, sadjarstvo, industrija – druge gospodarske dejavnosti, nabiralništvo, lov in ribolov, čebelarstvo, obrt in domača delavnost, trgovina, promet – komunikacijska sredstva, stavbarstvo, prehrana, oblačilna kultura in videz, sorodstvene skupnosti, generacijske, namenske, prijateljske in druge zveze, pravo, življenjske šege, letne šege, verovanje, znanje, gledališče, slovstvo, glasba in pesem, ples, upodabljajoča umetnost, gozdarstvo, NOB

Angelos Baš, *Oblačilna kultura na Slovenskem v 17. in 18. stoletju*, 1992

K1

oblačilna kultura, ljudska noša, etnologija, Slovenija, 17.–18. stol.

K1

Slovenija, 17./18. stol., oblačila, narodne noše, etnologija

K2

Slovenci, oblačenje, 17./18. stol., monografije, Slovenija, oblačila, narodne noše, etnologija

K2

204 *oblačila, narodne noše, Slovenija, zgodovinski pregledi, 17./18. stol., etnologija*

K3

Slovenci – noša, Slovenci – šege, Slovenci – splošno, oblačila, Slovenci, 17. in 18. stoletje, oblačilna obrt

Françoise Zonabend, *Dolgi spomin*, 1993

K1

način življenja, etnologija, socialna antropologija, Francija, Minot

K1

vasi, etnologija, Francija, socialna antropologija

K2

vasi, etnologija, Francija, socialna antropologija

K2

vasi, etnologija, Francija, socialna antropologija, življenje na vasi, etnografija

K3

Francozi, monografije krajev in mikroregij, sorodstvene skupnosti, teritorialne skupnosti, življenjske šege, čas, zgodovina

Maja Godina, *Iz mariborskih predmestij*, 1992

K1

delavstvo, etnologija, stanovanjska kultura, oblačilna kultura, prehrambena kultura, šege in navade, Maribor, Slovenija, 1918–1841

K1

delavci, Maribor, etnologija, življenjski stil, kultura, družbeni položaj

K2

Maribor, delavci, 1919/1941, etnološka raziskava

K2

etnologija, urbana etnologija, Maribor, 1919–1941, etnološka študija

K3

etnologija industrijskih naselij in mest, teritorialne skupnosti, Slovenci – socialna kultura splošno, Slovenci – stanovanjska kultura, prehrana, oblačilna kultura, šege, urbana etnologija – Slovenci, zdravstvo, kultura delavcev, Maribor, delavstvo

Andrej Dular, Pij, kume moj dragi, 1994

K1

vinogradništvo, etnologija, vinarstvo, zgodovina, Bela krajina, Slovenija

K1

vinogradništvo, zgodovina, Bela krajina, vinarstvo, etnologija, zgodovinski pregledi

K2

vinogradništvo, zgodovina, Bela krajina, vinarstvo, etnologija, zgodovinski pregledi 205

K2

vinogradništvo, Bela krajina, zgodovinski pregledi, vinarstvo, kletarstvo, pivske navade, narodopisje, običaji, zgodovina, etnologija

K3

Slovenci, vinogradništvo, prehrana, delovne šege, trgovina, znanje, živiljenjske šege, Bela krajina, pijača, alkoholizem, zidanica

Božo Škerlj, Ljudstva brez kovin, 1962

K1

prvinska ljudstva, etnologija, Eskimi, Grmičarji, Hotentoti, avstralski domorodci, Pigmejci, Tasmanci, Polinezijci, Indijanci

K1³²

K2

primitivna ljudstva, antropološke študije, etnološke študije, antropologija, etnologija

K2

primitivna ljudstva, etnologija, antropologija, Eskimi, afriška plemena, avstralska plemena, Hotentoti, Indijanci

K3

Eskimi in Aleuti, Avstralski domorodci, Pigmejci in Koisanidi, Afriški črnici, Jugovzhodna Azija – Indonezija, Indijska podcelina in Pakistan, Oceanija – splošno, Melanezija, Polinezija, Tasmaci, Južna Amerika – splošno, Južna Amerika – Indijanci, Severna Amerika – splošno, Severna Amerika – Indijanci, materialna kultura – splošno, lov in ribolov, nabiralništvo, kulturna in socialna antropologija, fizična antropologija, Ainu, Grmičarji, Hotentoti, pigmejci, Sakai, Vedda, Jumbri

---

³² Glej predzadnjo opombo!

Pregled že uporabljenih gesel nudi nekaj namigov. Predvsem je neuskklajena uporaba terminov *etnologija*, *etnografija* in *narodopisje*. Knjižnice pri tem niso le neuskklajene, že same so nekonsistentne. Ker stroka v tem primeru ponuja enovito rešitev že več kot trideset let, bi bilo najustreznejše uporabljati termin *etnologija*, ostale pa, dokler ni ustreznega orodja za kazalke, redundirati, če se zdi to zaradi uporabnikov potrebno.

Podoben je problem s terminoma *običaji* in *ljudski običaji*. Res je, da ju bolj poznajo tudi uporabniki – neetnologi, a etnologi bodo v tem primeru v večini knjižnic prikrajšani! Spet bi vse probleme rešila kazalka!

Tudi termin *narodne noše* je v danem kontekstu z vidika etnologije napačen. 206 *Oblačilna kultura, ljudske noše* ali le *noše* bi bilo ustrežnejše. To bi povedali tudi uporabnikom, če bi jih usmerili s kazalko.

V oči zbode razlika v izčrpnosti in globini geslenja med splošnimi knjižnicami in specialno etnološko knjižnico. Splošne knjižnice so v tem bolj ali manj enotne, vse tu in tam izpostavijo kak vidik, etnološka knjižnica pa nudi svojim uporabnikom zelo natančna, izčrpna gesla, predvsem takrat, ko gre za preglede etnologije, ki zajemajo veliko področij. Splošne knjižnice v tem primeru ponudijo generični pojem in opremijo knjigo z relativno malo gesli. Je pa specialna knjižnica manj zgovorna na višjem hierarhičnem nivoju, saj je jasno, da etnologi pričakujejo, da gre v večini primerov za etnologijo, v splošnih knjižnicah pa je seveda ravno to zelo pomembno poudariti. Terminologija v specialni etnološki knjižnici je seveda usklajena s sodobno terminologijo, ki je v stroki v rabi. Velikokrat se za geslenje uporabljajo tudi etnološke kategorije materialna, socialna in duhovna kultura, ki jih v splošnih knjižnicah ne srečujemo. Neetnologom ta gesla seveda niso potrebna, izkazalo pa se je celo, da jih za iskanje prav pogosto ne bi uporabljali niti etnologi sami. A gotovo so jim v pomoč, če so jim ponujena. Izčrpnost in globina, ki sta v specialni knjižnici vsekakor utemeljeni in koristni, bi bili za splošne knjižnice pretirani. Iz tega sledi jasen zaključek, da je v interesu uporabnikov posameznih knjižnic, da se geslenje na posameznih lokalnih ravneh, kljub siceršnji vzajemnosti, razlikuje tako po uporabljeni terminologiji kot po globini in izčrpnosti.

Več enotnosti zasledimo, če primerjamo le gesla, ki jih uporabljajo splošne knjižnice. Gesla so, čeprav še vedno raznolika, v nekaterih primerih zelo podobna, celo očitno kopirana. V tem seveda ni nič slabega. Pač pa to ponuja možnost, ki bi morda mnogim olajšala delo! Ploden bi utegnil biti dogovor, da bi slovensko etnološko (pa tudi drugo) literaturo za potrebe vseh geslil en sam človek – v skladu s strokovno terminologijo in z ustreznimi kazalkami in vodilkami. Ostale knjižnice bi tak zapis, če bi to želele, kopirale in ga po potrebi opremile z dodatnimi gesli, ki so blizu njihovim uporabnikom. To bi olajšalo delo predvsem tistim, ki geslijo v splošnih knjižnicah vse stroke in bi tako pravzaprav morali poznati sodobno terminologijo vseh strok in načine izražanja vseh tipov uporabnikov. To je seveda nemogoče! Za vsako stroko bi pač potrebovali poznavalca stroke in bibliotekarstva, ki pri geslenju na vzajemni ravni ne bi bil preveč (pa tudi ne premalo) gostobeseden, bi pa geslil konsistentno. Uporabljal bi sodobno strokovno terminologijo, pa ne na pretirano visokem strokovnem nivoju. Na vzajemnem nivoju bi lahko opremil sistem geslenja s splošnimi kazalkami in vodilkami. Posamezne knjižnice

bi lahko, če bi se jim to zdelo potrebno, dodale še specifična gesla, ali pa se za ta korak ne bi odločile. Nujno bi morale imeti tudi možnost dodajanja dodatnih kazalk in vodilk, v skladu s specifično terminologijo, ki je značilna za uporabnike posamezne knjižnice. Odločitev za tako enkratno geslenje je lahko tudi alternativa odločitvi za izdelavo etnološkega tezavra. Človek je namreč v primerjavi s tezavrom bolj ažuren.

Predlogi za oblikovalce računalniških programov (bibliotekarje in računalničarje!)

- Nujno potrebno je orodje za vnos kazalk in vodilk, ki bi jih vnesli enkrat (na lokalnem ali/in vzajemnem nivoju) in bi veljale za vsa polja vsebinske obdelave, uporabnikom pa omogočile, da jih računalnik opozori na alternativno terminologijo. 207

- Če bi se odločili za enotnost na vzajemni ravni z dodatnimi gesli na lokalni ravni, bi bilo mogoče vpeljati način geslenja z enim visoko usposobljenim človekom; pri tem bi vključitev v enoten način geslenja na vzajemni ravni morala ostati seveda odločitev posamezne knjižnice, ne prisila.

- Odločitev o izdelavi tezavra za posamezne stroke je stvar tehtanja učinkovitosti in finančnih ter časovnih kazalcev, potrebnih za tak podvig; če bi se zanj odločili, bi morali v delo vključiti tako strokovnjake posameznih področij, bibliotekarje in različne tipe uporabnikov.

Predlogi za etnologe

- Ti bi morali natančno opredeliti terminologijo za področja stroke, za katera tega še niso storili.

- Ob morebitni odločitvi za izdelavo tezavra bi bilo sodelovanje etnologov nujno potrebno.

- Etnologom, ki želijo biti uspešnejši pri iskanju v knjižnicah, predvsem tistih splošnega značaja, priporočam, naj poskusijo uporabiti tudi tako terminologijo, ki so jim jo za časa študija odsvetovali uporabljati.

Predlogi za neetnologe

- Poskusite ugotoviti, kateri izrazi so v etnologiji trenutno v uporabi, če z vašimi termini niste uspešni pri iskanju – v te namene lahko uporabite kako novejšo etnološko knjigo.

- Uporabite splošnejši pojem, če s specifičnim niste uspešni (in obratno).

- Poiščite sorodne pojme in iščite znova.

Predlogi za tiste, ki geslijo etnološko gradivo

- Uporabljajte kak novejši etnološki priročnik (recimo *Predlog geselnika slovarja etnologije Slovencev*), da se dokopljete do veljavne strokovne terminologije in geslite po njem.

- Termine, ki so v stroki oporečni, vašim uporabnikom pa so blizu, redundirajte,

dokler ne dočakamo učinkovitega orodja za kazalke in vodilke.

- Ugotovite (če tega še ne veste), kdo točno so vaši uporabniki.

- Na podlagi teh ugotovitev razmišljajte o globini, izčrpnosti in stopnji hierarhičnosti vašega geslenja.

- Z različnimi metodami poskušajte dognati, kako se uporabniki dejansko izražajo; občasno lahko izvedete anketo, opazujete uporabnike, ko vtipkavajo v računalnik, ali naknadno pregledate njihove iskalne strategije ali jih enostavno vprašate. Če tega ne počnete zaradi organizacije dela v vaši knjižnici ali pomanjkanja osebja, se ponudite, da boste občasno delali neposredno z uporabniki (to bo koristilo vam, vašim kolegom pa prineslo včasih prepotreben trenutek oddiha).

LITERATURA IN VIRI

- ALLEN, Bryce: Topic Knowledge and Online Catalog Search Formulation. *Library Quarterly* 61(1991)2 : 188–213.
- AMSDEN, Diana: Information Problems of Anthropologists. *College & Research Libraries* (1968)March : 117–131.
- BANIČ, Tatjana, Kovač, Tatjana, Vrhovšek, Darko: Vsebinska obdelava v vzajemnem katalogu, Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 1994.
- BÉNAUD, Claire Lise, Bordeianu, Sever: Electronic Resources in the Humanities. *Reference Service Review* 23(1995)2 : 41–50.
- BRENNAN, Andrew A.: The Problems with Anthropologist's Use of Libraries, Internet (žal brez natančnejšega naslova), 1991.
- DEMOS : Internationale Ethnographische und Folkloristische Informationen 31(1995)4.
- ENCIKLOPEDIJA Slovenije : zv. 6, Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992.
- ETNOLOŠKA topografija slovenskega etničnega ozemlja : vprašalnica, Ljubljana : Raziskovalna skupnost slovenskih etnologov, 1975–1992.
- FOSKETT, A. C.: The Subject Approach to Information, London : Clive Bingley, 1971.
- FROM Library Skills to Information Literacy, Castle Rock : Hi Willow Research and Publishing, 1994.
- HARTER, Steph P.: Online Information Retrieval, Orlando : Academic Press, 1986.
- HARTMANN, Johnathan: Information Needs of Anthropologists. *Behaviorial & Social Sciences Libraries* 13(1995)2 : 13–35.
- IIVONEN, Mirja: Consistency in the Selection of Search Concepts and Search Terms. *Information Processing & Management* 31(1995)2 : 173–190.
- INGWERSEN Peter: Cognitive Perspectives of Information Retrieval Interactions: Elements of a Cognitive IR Theory. *Journal od Documentation* 52(1996)1 : 3–51.
- INGWERSEN, Peter: Information Retrieval Interaction, London : Taylor Graham, 1992.
- INGWERSEN, Peter, Willett, Peter: An Introduction to Algorithmic and Cognitive Approaches for Information Retrieval. *Libri* 45(1995)3/4 : 160–177.
- INTERNATIONALE Volkskundliche Bibliographie 1989–1990, hr. Rainer Alsheimer, Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH, 1994.
- KANIČ, Ivan: Normativna kontrola in normativne datoteke. *Knjižnica* 34(1990)1/2 : 1–7.
- KREMENŠEK, Slavko: Etnološka terminologija. *Glasnik SED* 34(1994)4 : 3–5.
- KREMENŠEK, Slavko: Obča etnologija, Ljubljana : Filozofska fakulteta, 1978.
- LANCASTER, F.W.: Indexing and Abstracting in Theory and Practice, London : Library Assotiation, 1991.
- NICHOLAS, David: An Assessment of the Online Searching Behaviour of Practitioner End Users. *Journal of*

- Documentation 52(1996)3 : 227–251.
- OVSEC, Damjan J.: 1993, leto naravnih ljudstev. Etnolog 3(1993) : 17–22.
- POPOVIČ, Mirko: Sodobni trendi v iskanju informacij. Knjižnica 34(1990)1/2 : 9–31.
- PREDLOG za geselnik slovarja etnologije Slovencev, Ljubljana : Inštitut za slovensko narodopisje pri ZRC SAZU : Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo pri FF : Slovenski etnografski muzej, 1993.
- ROWLEY, Jennifer E.: Organising Knowledge, Aldershot : Gower, 1987.
- SISTEMATSKI katalog, (sistematsko kazalo kataloga knjižnice na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo pri FF), interna objava.
- SLOVENSKA etnološka bibliografija. Glasnik SED(1968–1977), sest. Janez Bogataj.
- ŠMALC, Leopold, Kermauner, Dušan: Abecedni stvarni katalog, Ljubljana : Društvo bibliotekarjev Slovenije, 1953.
- TRADITIONES 23(1994): Naš živi jezik.
- URBANJA, Jože: Metodologija izdelave tezavra, Ljubljana : Filozofska fakulteta, 1996.
- VICKERY, B. C.: Information Systems, London : Butterworth, 1973.
- ZUPANIČ, Saša: Referenčni pogovor kot nujni del referenčnega procesa. Knjižnica, 40(1996)3/4 : 79–103.

BESEDA O AVTORICI

Jerneja Ferlež, mag., etnologinja in bibliotekarka, zaposlena v Univerzitetni knjižnici Maribor kot informatorka in strokovna referentka za etnologijo in bibliotekarstvo. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je leta 2000 magistrirala z nalogo *Dvorišča kot sestavina načina življenja Mariborčanov*. Raziskovalno se posveča temam iz urbanega okolja, zlasti Maribora, etnološkimi vidikom smrti in temam, ki povezujejo etnologijo in bibliotekarstvo. Je sopedagoška predavateljica za predmet Naravna in kulturna dediščina na Višji strokovni šoli za gostinstvo v Mariboru. Objavila je nekaj znanstvenih in strokovnih člankov, vrsto poljudnih člankov in postavila več razstav v Univerzitetni knjižnici Maribor.

ABOUT THE AUTHOR

Jerneja Ferlež, M.A., is an ethnologist and librarian, employed at the University of Maribor Library as an information librarian and subject specialist for ethnology and library science. Mrs. Ferlež received her master's degree from the Faculty of Arts in Ljubljana in 2000 for her dissertation "*Courtyards as a component of the way of living in Maribor*". Her research work focuses on themes from an urban environment, especially in Maribor, the ethnological aspects of death, and themes which involve ethnology and library studies. Mrs. Ferlež is co-lecturer of the subject Natural and Cultural heritage at the Higher Vocational School for Catering, Maribor. She has published several scientific and specialist articles, a series of popular articles, and has installed several exhibitions in the University of Maribor Library.

SUMMARY

ETHNOLOGY, ETHNOGRAPHY OR ... INDEXING OF ETHNOLOGICAL MATERIAL IN LIBRARIES FROM THE POINT OF VIEW OF ITS USERS

The article's first part is based on a survey of the problems ethnologists and anthropologists encounter in libraries and contains a brief introduction to the particularities of specific ethnological terminology. This is followed by different views on indexing with an emphasis on user-oriented keywords. The author discusses how

complete and in-depth indexing is or should be, the selection of technical or popular-terms, consistency of indexing and searching, and the importance of knowing the users and their approach to searching.

The second part tackles the same problems based on the analysis of a survey among ethnologists and non-ethnologists, on questions raised by users in the University of Maribor Library, and on a comparison of keywords already used by individual libraries for indexing ethnological material. The article and its conclusions presents proposals for efficient formation of information systems, tips for those who index ethnological material, for ethnologists who have problems in libraries, and for those who have no ethnological education and want to search for ethnology-related information in libraries.